

Jevrejska opština Pančevo

VODIČ ZA NAJMLAĐE

JEVREJSKI PRAZNICI

SADRŽAJ

ŠABAT

ROŠ HAŠANA

SUKOT

HANUKA

TU BIŠVAT

PURIM

PESAH

LAG BAOMER

ŠAVUOT

Priručnik je nastao kao rezultat održavanja dečijih radionica prilikom proslava jevrejskih praznika u Jevrejskoj opštini Pančevo. Cilj radionica bio je da okupi decu predškolskog uzrasta i nižih razreda osnovne škole i da kroz njihovo aktivno učešće oni saznaju osnovne činjenice o tome zašto, kako i kada se proslavljaju pojedini praznici. Tako su, na primer, za Purim deca pravila maske i kostime i izvela scenski prikaz o kraljici Esteri, za Pesah su improvizovali deset pošasti, za Lag Baomer su pravili logorsku vatru, za Tu Bišvat su sadili drvo u parku. Svaka od radionica imala je nekoliko faza: tematski deo o prazniku, deo u kojem su se deca umetnički izražavala kroz crtanje, bojenje, modeliranje, glumu itd., upoznavanje sa jevrejskom kuhinjom specifičnom za dati praznik, kviz znanja o prazniku i slobodno druženje uz muziku.

Radionice je vodila Omladinska sekcija (Valentina Detki, Tamara Cvitak, Tijana Račić, Darko Derikrava, Stefan Bugarin) u saradnji sa Kulturnom sekcijom opštine.

Š A B A T

שבת

Šabat je najveći jevrejski praznik. Bog je šest dana stvarao svet, a sedmog dana, na Šabat, on se odmarao.

Posle šest dana stvaranja sveta, Bog se sedmog dana, na Šabat, odmarao. Zato se na taj sveti dan ne radi. Zabrana rada ne odnosi se samo na ljude, već i na sve domaće životinje.

U jevrejskoj književnosti, poeziji i muzici Šabat se poredi sa kraljicom i nevestom. To je jedini praznik koji je ljudima Bog naložio da ga održavaju i poštuju. Kaže se da koliko je jevrejski narod održao običaj proslave Šabata, još više je Šabat održao jevrejski narod kroz njegovu burnu istoriju.

Šabat počinje sa zalaskom sunca u petak, a završava se sa sumrakom u subotu, kada se na nebu pojave prve zvezde.

Vreme odmora se provodi sa porodicom u miru, radosti i opuštanju. Prestaje se sa svakom vrstom posla, ne koriste se kompjuteri, telefoni, razni električni uređaji, ne ide se u kupovinu, ne vozi se auto, itd.

Posle službe u sinagogi, cela porodica se okuplja kod kuće za svečano postavljenim stolom. Na stolu se obavezno nalaze dve sveće, dva subotnja pletena hleba, koji se zove hala i vino. Okupljeni se jedni drugima obraćuju sa "Šabat šalom", čime žele miran i blagosloven praznik. Domaćica pali sveće nad kojima izgovara prvi blagoslov. Zatim domaćin izgovara blagoslove za vino i hleb i počinje večera koja je prethodnog dana pripremljena. Pevaju se pobožne pesme i održava vedro raspoloženje.

U subotu popodne, kada se približava kraj Šabata, odigrava se obred koji se zove "avdala", što doslovno znači "odvajanje". Tim obredom naglašava se posebnost Šabata u odnosu na ostale dane u nedelji. Završava se gašenjem ukrasne, pletene sveće koja se stavlja na poslužavnik po kojem je prosuto malo vina ili rakije. Prisutni upućuju jedni drugima reči "Šavua tov" ("neka vam je dobra nedelja").

ROŠ HAŠANA

ראש השנה

JOM KIPUR

יום כפור

Roš Hašana je naziv za jevrejsku novu godinu koja se proslavlja 1. i 2. dana jevrejskog meseca tišrija. Veruje se da je na Roš Hašana Bog stvorio prve ljude, Adama i Evu.

Roš Hašana se proslavlja u ozbiljnom raspoloženju. Od 1. do 10. tišrija Jevreji dane provode u razmišljanju o svojim delima u protekloj godini, o tome da li su poštovali Božije zakone i kako su se odnosili prema drugim ljudima. Od Boga traže oprost kroz stalne, iskrene molitve. Ukoliko su nekom čoveku učinili nažao, lično moraju da traže da im on oprost naneto zlo. Zato se ti dani nazivaju "jamim noraim" ("strašni dani"). Desetog dana od Roš Hašana Bog presuđuje čovekova dela i prema zasluzi odlučuje o daljoj sudbini svakog pojedinca. U iščekivanju Božije odluke o tome ko je zaslužio da mu se život produži za još jednu godinu, ljudi se pridržavaju strogog posta – ništa ne jedu i ništa ne piju. Taj, 10. dan, se zove Jom Kipur ("Dan pomirenja").

Običaji

Duvanje u šofar - šofar je muzički instrument, sličan trubi, star više od tri hiljade godina. Pravi se obično od ovnujskog roga i ima veoma neprijatan, oštar i piskav zvuk. Drugi naziv za Roš Hašana je Jom Terua, što znači "dan kada se čuje zvuk šofara". Kada čuju šofar, ljudi počinju da razmišljaju o svojim delima u protekloj godini i o tome kako će se ispraviti svoje loše ponašanje u godini koja počinje. Ukoliko Roš Hašana pada na Šabat, ne duva se u šofar.

Simbolična hrana – uveče pre prvog dana Roš Hašana na poseban tanjir stavlja se glava ribe, nar i služe jabuke koje se umaču u med. Takođe, kao i za svaki praznik, pije se vino i jede poseban hleb "hala".

Glava ribe na simboličan način predstavlja čovekovu želju da bude "glava" (na hebrejskom "roš"), a ne "rep", tj. da bude primer drugima, da bude prvi, onaj koji predvodi, a ne samo onaj koji sledi druge. I sam naziv Rosh Hašana u prevodu znači "glava godine".

Plod nara ima tačno 613 semenki, isto koliko i Tora (osnov jevrejske vere) ima Božijih zapovesti. Time što jedemo nar, izražavamo nadu da ćemo ispuniti sve ono što Tora propisuje.

Jabuke umočene u med simbolizuju želju da nam godina koja dolazi bude "slatka", odnosno uspešna.

Za Rosh Hašana jede se hala, slatki hleb. Za razliku od hale koja se koristi za Šabat i druge praznike, hala za Roš Hašana je okruglog oblika. Okrugli oblik označava dug životni vek.

Tašlih – to je običaj bacanja mrvica hleba. Popodne, prvog dana praznika, ljudi bacaju hlebne mrvice u potok ili reku, ili nad vodom prazne džepove svoje odeće. Na taj način simbolično se oslobađaju grehova koje su u protekloj godini počinili.

Uobičajeni pozdrav za Roš Hašana je "Lešana tova", što na hebrejskom znači "za dobru godinu".

Običaj je da se na Roš Hašana nosi bela odeća, jer postoji verovanje da je bela boja znak čistote duha.

Kao i za sve praznike, pale se sveće i izgovaraju posebne molitve.

SUKOT

סוכות

Sukot je veseo praznik koji se slavi od najranijih vremena i traje osam dana. Prvi dan praznika pada 15. tišrija, pet dana nakon Jom Kipura.

U staroj jevrejskoj državi većina stanovnika se bavila zemljoradnjom. Sukot je bio praznik koji se u radosti proslavljao posle završene žetve, berbe voća i branja vinograda. Seljaci su se radovali bogatim prinosima, izlazili u polja i tamo provodili sedam dana uz pesmu i igru. Kitili su se grančicama i plodovima koji u to vreme sazrevaju u Izraelu. Tako okićeni, u povorkama su odlazili u Jerusalimski hram, pevajući hvalospeve Bogu. U jednoj ruci su nosili i razdragano mahali uvezanim buketom koji su pravili od grančica vrbe, mirte i palme. U drugoj ruci su držali plod citrusa (limun, pomorandža i slično voće).

Istorijsko poreklo Sukota i običaja vezanih za praznik nalazi se u TANAH-u (Bibliji). Jevreji su bili robovi u Egiptu skoro 200 godina. Kada su oslobođeni, četrdeset godina su lutali pustinjom pre nego što su stigli u "Obećanu zemlju"-Izrael. Praznik se slavi kao sećanje na taj dug put na kojem su nailazili na mnoge prepreke i teškoće. Za to vreme boravili su u kolibama, senicama (na hebrejskom koliba se kaže "suka", a množina je "sukot"), po čemu je praznik i dobio ime.

I danas Jevreji na Sukot borave u kolibama i improvizovanim šatorima sedam dana, jer je Bog tako naredio. Suka može da se napravi od bilo kojeg materijala koji raste na zemlji. Najčešće se pravi od šiblja i granja, koje mora biti posečeno, a ne otkinuto. Ne može se graditi od plastike ili metala. Mora imati bar tri stranice, a kroz natkriveni deo (krov) mora se videti nebo i najmanje tri zvezde.

Obično se bogato ukrašava cvećem, voćem ili drugim ukrasima. Na sredinu suke stavlja se sto i stolice. U njoj cela porodica jede, pije, uči, pa čak i spava. To je skromno, jednostavno, ali čvrsto sazidano sklonište, kao što treba da je i čovek – skroman u ponašanju, ali čvrste vere.

Osmi dan Sukota je praznik koji se zove Šemini Aceret. To je u staroj jevrejskoj državi bio praznik kada se narod okuplja u Jerusalimskom hramu. Devetog dana proslavlja se Simhat Tora ("Radost Tore"). Praznik označava kraj jednogodišnjeg učenja Tore. Posle toga ona počinje da se izučava opet od početka. U sinagogama se odvija poseban, radostan i svečan običaj iznošenja svitaka Tore iz posebnog ormara ("Aron Hakodeš") u kojem se čuvaju. Odabrani pojedinci pronose svitke kroz sinagogu, a okupljeni vernici se sa ushićenjem trude da ih dotaknu.

HANUKA

חנוכה

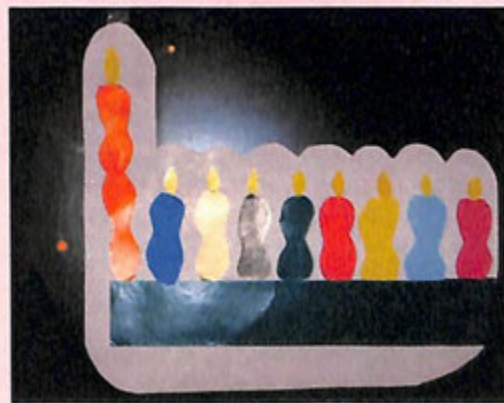

Hanuka je jedan od najveselijih jevrejskih praznika. Slavi se u znak sećanja na pobedu Jevreja nad grčkim osvajačima u 2. veku pre n.e.

Pre više od 2000 godina Jevreji su živeli u Svetoj zemlji Izraelu, kojom su vladali grčki osvajači. Glavni grad je bio Jerusalim. U njemu se nalazio veliki hram u koji su dolazili ljudi iz cele zemlje, pogotovo za vreme praznika. Verovali su da je to sveto mesto na kojem direktno mogu da se obraćaju Bogu. U hramu se nalazio veliki zlatni svećnjak, menorah, čija se svetlost nikada nije gasila.

Kada je došao novi vladar po imenu Antioh IV Epifan, za Jevreje nastupaju teški dani. On izdaje naredbu kojom se Jevrejima zabranjuje da poštuju svoju veru u jednog boga, da slave svoje praznike, da proučavaju Toru, da održavaju religiozne obrede i čuvaju svoje običaje. U jevrejski hram on postavlja kipove grčkih bogova i tera Jevreje da im se klanjaju. Hteo je da Jevreji zaborave svoju veru i običaje. Ako bi grčki vojnici otkrili da neko krši naredbu, kazna je često bila i smrt. Zbog toga su mnoge jevrejske porodice bežale iz glavnog grada i živеле u okolnim pećinama. Tamo, dok su stariji učili Toru, deca su čuvala stražu i zabavljala se igrajući se čigrom. Ako bi naišli vojnici, oni bi odmah upozoravali starije na opasnost, nastavljajući svoju bezazlenu igru i ne izazivajući nikakvu sumnju.

Narod je u početku bio zaplašen i nije se bunio protiv nametanja grčke kulture. Bilo je čak i onih Jevreja koji su ostajali u gradu i prihvatili grčke običaje i grčke mnogobrojne bogove. Kada je, jednom prilikom, grčki vojnik pokušao da natera jevrejskog vrhovnog sveštenika da se u hramu pokloni grčkom bogu Zevsu, a ovaj to odbio, otpočeo je ustanak jevrejskog naroda protiv grčkih ugnjetača. Sveštenik se zvao Matatja i sa svojih pet sinova krenuo je u odlučnu borbu za oslobođenje. Posle Matatjine smrti vođa slabo naoružanih boraca postao je njegov sin Juda Makabi. Borbe su trajale dve godine dok Jevreji nisu oslobodili Jerusalim i ušli u Hram. Zatekli su ugašenu svetlost na zlatnoj menori koja je uvek bila obasjana večitim plamenom i prazne ćupove sa uljem kojim se svetlost palila. Našli su samo jedan zapečaćen ćup sa pečatom visokog sveštenika. To je značilo da je ulje najfinijeg kvaliteta i da može da se koristi., ali ta količina bila je dovoljna za samo jedan dan. Međutim, desilo se čudo. Ulje je gorelo osam dana, tačno onoliko vremena koliko je bilo potrebno da se pripremi nova količina najčistijeg maslinovog ulja. Pošto je ponovo upaljena svetlost menore, izbačeni su kipovi grčkih bogova, a hram očišćen i ponovo osvećen. Ljudi su to proslavili radujući se punih osam dana i noći. Običaj slavljenja ponovnog

osvećenja hrama i čuda sa uljem održao se tokom istorije sve do današnjih dana. Pali se devetokraki svećnjak koji se zove hanukija. Inače, reč hanuka u prevodu sa hebrejskog znači "osvećenje".

Hanukija se postavlja na prozor sa ulične strane da bi svi videli njenu svetlost kojom se izražava radost praznika.

Pri paljenju svećica prvo se pali pomoćna, deveta svećica. Sa njom se svakog dana pali po jedna svećica više, sve do osmog dana. Prvo se pali svećica sa desne strane. Drugog dana pali se prvo druga svećica sa desne strane, a zatim ona koja je gorela prethodnog dana i tako redom sve do osmog dana kada gori svih osam svećica. Posle paljenja svećica peva se pesma "Maoz cur ješuati".

Pošto je praznik vezan za čudo o ulju, prave se jela i kolači prženi u ulju, na primer, krofne. Takođe se jede i mlečna hrana. Običaj je vezan za priču o udovici Juditi koja je nudila asirskog kralja Holofermesa sirom i vinom, sve dok se nije toliko napio da nije znao za sebe. Tada mu je odrubila glavu, nakon čega se njegova vojska u strahu razbežala, a jevrejski narod bio spašen.

Deci se daruju novčići, kao podsećanje na novčiće iskovane u novoj, nezavisnoj državi Makabejaca.

Svih osam dana praznika deca, a i odrasli, igraju igru sa čigrom, koja se na hebrejskom zove sevivon. Igra se u sitne novčiće, bombone, čokoladice i drugo. Pre početka igre svi igrači ulažu jednak broj novčića u zajedničku kasu. Na svakoj stranici čigre nalazi se jedno slovo koje kazuje šta treba da uradi onaj koji je bacio čigru – ništa ne preduzima, uzima sve sa stola, uzime pola ili pola daje u zajedničku kasu.

T U B I Š V A T

טו בשבט

Tu Bišvat je prvi prolećni praznik u jevrejskom kalendaru. Slavi se 15. dana jevrejskog meseca ševata. Njime se obeležava početak novog životnog ciklusa drveća i biljaka.

Tu Bišvat je poznat kao Nova godina drveća i biljaka. To je prvi prolećni praznik. U Izraelu kiša ne pada često. Najviše kiše padne zimi, od septembra do 15. ševata (kod nas je to period januar-februar). Do tada se zemlja dobro natopi vlagom, tako da biljke mogu iz nje da crpe hranjive materije. Priroda počinje da se zeleni. Drveće raste. Pojavljuju se prvi cvetovi na stablima badema. Biljke su spremne za novu plodonosnu godinu.

Na Tu Bišvat se sadi novo bilje i stoga se on smatra "rođendanom" biljaka. Na taj način tačno se zna koliko je koje stablo staro. To je važno zato što se prema jevrejskoj veri prve četiri godine plodovi biljaka ne smeju koristiti za jelo.

Međutim, praznik nije oduvek slavljen kao radosni početak novog životnog ciklusa biljaka. U staroj jevrejskoj državi seljaci su morali svake godine da deo svojih prihoda i ubranih plodova donose u Jerusalimski hram. Od toga su se izdržavali sveštenici, siromašni i sam Hram. Krajnji rok da izmire obaveze za prethodnu godinu bio je 15. ševat.

Kada su Rimljani razorili Hram, plaćanje poreza više nije imalo smisla. Praznik je skoro pao u zaborav. Ponovo je počeo da se slavi, ali sa novim obeležjima, posle progona Jevreja iz Španije u 15. veku. Da bi se duhovno povezali sa svojom pradomovinom Izraelom, Jevreji, raštrkani po svetu, uveli su običaj da se 15. ševat slavi kao radostan praznik, kada se obavezno jede voće koje raste u Svetoj zemlji Izraelu - pomorandže, smokve, grožđe, bademi, urme i drugo, ali i žito. Voće se jede i sveže i suvo.

Za svako voće posebno, izgovaraju se blagoslovi i zahvaljuje Bogu što ga je stvorio.

Posle osnivanja države Izrael 1948. počelo je masovno pošumljavanje zemlje. Na Tu Bišvat svi odlaze u prirodu, a posebno deca iz vrtića i škola, i sade nove sadnice.

Običaj je da se u čast novorođenčeta zasadi drvo. Za devojčicu se sadi čempres, a za dečaka kedar.

PURIM

פּוּרִים

Purim je praznik koji se proslavlja u veseloj, karnevalskoj atmosferi. Ljudi se maskiraju, igraju, pevaju, čak se i opijaju. Obavezan deo proslave je kockanje. Obično se bira najbolja maska, koja je često jedan od likova iz biblijske priče o kraljici Esteri.

Priča o Purimu odigrava se u IV veku p.n.e. u Persiji, za vreme vladavine kralja Ahašveroša. Njegovo kraljevstvo bilo je ogromno, prostiralo se od Etiopije do Indije. Bio je moćan vladar, ali pod lošim uticajem svojih ministara.

Posle rušenja I jerusalimskog hrama veliki broj Jevreja se raselio i živeo u tuđini, sve vreme nadajući se da će se jednom vratiti u domovinu. Po jednom proročanstvu to je trebalo da se desi po isteku sedamdeset godina. Pošto se proročanstvo nije obistinilo, Ahašveroš priređuje veliko slavlje koje je trajalo 180 dana. Zadnjih nedelju dana bilo je opšte narodno veselje, iznosilo se zlatno posuđe pokradeno iz Jerusalimskog hrama, mnogobrojni skupoceni ukrasi obasjavali su bogate trpeze, točilo se kraljevsko vino. Da bi zadivio prisutne lepotom svoje žene Vašti, on joj naređuje da svoju lepotu pokaže pred gostima noseći samo krunu na glavi. Međutim, ona to odbija. Neposlušnost prema kralju bila je nezamisliva i kralj ju je odmah oterao i naredio da se na dvor dovedu najlepše devojke iz cele zemlje. Od svih lepotica, njemu se najviše dopala Ester. Ona postaje nova persijska kraljica.

Ester je bila Jevrejka, čije je pravo ime bilo Hadasa. Živela je sa svojim ujakom Mordehajem u glavnom gradu Šušanu. Kada su joj roditelji umrli, ujak ju je odgajio sa puno ljubavi, u jevrejskom duhu. Iako je, zbog zasluga u sprečavanju zavere protiv kralja, Mordehaj bio zapisan u kraljevsku spomen-knjigu, savetovao je Ester da pred kraljem sakrije jevrejsko poreklo. Mordehaj je bio vođa Jevreja u Persiji i odbijao je da se klanja Ahašveroševom prvom velikašu Hamanu. Zbog toga je uvređeni Haman ubedio kralja da sve Jevreje kraljevstva treba uništiti. Hamanova mržnja je bila tolika da on odmah izdaje naredbu da se svi Jevreji pobiju. Dan izvršenja kazne određen je žrebom i pao je na 13. dan jevrejskog

meseca adara. Na hebrejskom se žreb kaže pur, što kasnije postaje i naziv praznika (purim je množina od pur). Mordehaj je slučajno saznao za Hamanove namere i nagovorio Ester da od kralja traži milost za svoj narod.

Mudra kraljica Ester smislila je plan. Priredila je gozbu na koju je pozvala i Hamana. Po povratku sa gozbe, Haman sreće Mordehaja koji ponovo odbija da mu se pokloni. Besan, Haman iste noći odlučuje da izgradi velika vešala i sledećeg dana obesi Mordehaja. U isto vreme, posle obilne gozbe, Ahašveroša je mučila nesanicom i da bi se zabavio, on uzima da čita kraljevsku spomen-knjigu. Tako je naišao na zapis o Mordehajevim zaslugama i shvati da Mordehaja nikad nije nagradio za odanost. Za savet kako da ispravi grešku obratio se Hamanu, ne rekavši o kome je reč. Mислеći da je kraljeva zahvalnost upućena njemu, Haman posavetova Ahašveroša da čoveka koji mu je spasio život odene u najlepšu kraljevsku odoru i na kraljevom konju, sa krunom na glavi, paradno prošetom gradom. Međutim, događaji koji su sledili odigrali su se sasvim suprotno onome čemu se Haman nadao.

Narednog dana Ester je ponovo priredila gozbu za kralja i Hamana. Kada je videla koliko je kralj dobre volje, ona mu otkriva svoje poreklo, ali takođe otkriva i Hamanove namere da uništi ceo jevrejski narod. Kralju nije zasmetalo kada je čuo da je ona ustvari Jevrejka. Uslišio je njenu molbu za pomilovanje Jevreja. Umesto da pogubi Mordehaja, kralj ga je postavio za novog namesnika, a naredio da se na pripremljenim vešalima obesi Haman.

Tako je Ester spasila svoj narod i objavila obavezu svim Jevrejima širom kraljevstva da sledeći dan, 14. adar, proslave u radosti i veselju. Od tada Purim postaje radostan praznik i za sve Jevreje širom sveta.

Lik Hamana postaje simbol neprijatelja Jevreja, pa se pri pomenu njegovog imena glasno negoduje i uz zvuke čegrtaljki udara rukama o sto i nogama o pod. U davna vremena čak su se pravile lutke sa likom Hamana i javno spaljivale. Običaj je da se nose maske sa likovima Ester, Mordehaja, Vašti, Ahašveroša i Hamana i priređuju karnevali.

Deca raznose darove prijateljima, rođacima i sirotinji. I od najsiromašnijeg Jevrejina očekuje se da ono što je spremio za praznik podeli sa nekim. Za Purim je dozvoljeno opijanje do te mere da čovek više nije u stanju da razlikuje proklinjanje Hamana i blagosiljanje Mordehaja.

Od poslastica se služe "hamantašen". To je kolač napravljen u obliku trougla koji podseća na oblik šešira kakav je nosio Haman.

P E S A H

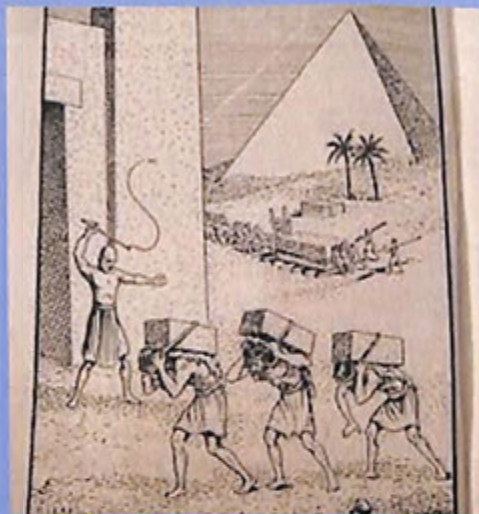
פסח

Pesah je posle Šabata najveći jevrejski praznik. Slavi se u proleće. Za vreme praznika čita se Hagada - priča o oslobođenju Jevreja iz egipatskog ropstva.

HAGADA – PRIČA O OSLOBOĐENJU JEVREJA IZ EGIPATSKOG ROPSTVA

Nekada davno Jevreji su u miru i blagostanju živeli u Egiptu, na čijem je prestolu bio faraon. Kada je on umro, nasledio ga je novi faraon. Broj jevrejskih porodica svake godine se sve više uvećavao i novi faraon se plašio da će Jevreji preplaviti carstvo i ugroziti Egipćane. Zato donosi strašnu odluku da ih sve pretvori u robove. Za Jevreje dolaze duge godine teškog rada. Gradili su ogromne kamene građevine-piramide i podizali nove egipatske gradove. Egipćani su ih terali da rade po ceo dan, bez odmora. Tukli su ih, bičevali i ponižavali. I pored toga, Jevreja je bilo sve više.

U strahu da će se robovi pobuniti i podići ustanak, faraon naređuje da se sve jevrejske muške bebe ubuduće pobiju. Kada se rodio Mojsije, majka ga je krila u kući puna tri meseca. Na kraju ga je stavila u pletenu korpu i sakrila među trskom na obali Nila. Nadala se da će neko spasiti njeno dete.

Tako se i desilo. Korpa sa bebom otplutala je dalje niz reku, sve do mesta gde se kupala faraonova ćerka. Princeza je ugledala košaru, uzela bebu, odnela je u carsku palatu i odmah je prihvatila kao rođeno dete. Bebi je dala ime Mojsije, što na egipatskom znači "izvađen iz reke". Mojsije je rastao u carskoj palati okružen ljubavlju. Međutim, znajući za svoje jevrejsko poreklo, vremenom je sve više patio zbog okrutnog postupanja Egipćana prema robovima. Kada je porastao, više nije mogao mirno da gleda nepravedno i grubo kažnjavanje svog porobljenog naroda i u jednoj tuči ubio je Egipćanina koji je nemilosrdno šibao roba.

U strahu od kazne, Mojsije napušta carsku palatu i beži u okolna brda. Tamo se ženi i počinje da se bavi stočarstvom. Jednog dana, idući za stadom, on primeti veliki grm u plamenu.

Grm je goreo, ali se plamen uopšte nije gasio. Znatizeljan, Mojsije mu se približi. Iznenada iz grma začu dubok glas, koji se predstavio kao glas Boga. Govorio mu je da se vrati u carsku palatu i zatraži od faraona da oslobodi Jevreje. Mojsije je bio običan pastir i plašio se da mu narod neće poverovati da radi po Božjoj zapovesti. Videvši Mojsijevu sumnju i nesigurnost, Bog obećava da će mu pomoći. Da bi dokazao svoju moć, Bog je Mojsijev pastirski štap

pretvorio u zmiju. Kada je Mojsije dodirnuo zmiju, ona se ponovo pretvorila u štap. Pokazao mu je i druge svoje moći, ali je Mojsije i dalje bio neodlučan. Nije umeo lepo da se izražava i bojao se da ga faraon neće saslušati. Zato mu Bog naredi da u carsku palatu pođe sa svojim starijim bratom Aronom, koji će govoriti umesto njega.

Mojsije učini kako mu je zapovedeno. Prvo se obratio svom jevrejskom narodu i, izvodeći čuda, ubedio narod da ga je sam Bog poslao da ih oslobodi ropstva. Zatim je otišao u carsku palatu, stao pred faraona i zavapio: "Oslobodi moj narod!", ali bez uspeha. Faraon nije želeo da oslobodi robove. Mojsije je i pred faraonom izvodio čuda koja je izvodio pred Jevrejima, ali faraon nije popuštao. Videvši to, Bog se jako razljutio i poslao na Egipat deset strašnih kazni, kako bi primorao faraona da promeni svoju odluku.

Prva kazna koja je pogodila Egipat bila je kada se voda Nila pretvorila u krv. Sve ribe u reci su pomrle, širio se nepodnošljiv smrad, a ljudi su umirali od žeđi.

Druga kazna bile su žabe. Žabe su prekrile zemlju i skakale po kućama, po ljudima, po vodi.

Treća kazna bile su vaške koje su napadale ljude i životinje i izazivale užasan svrab.

Četvrta kazna bile su divlje zveri, koje su se razmylele po ulicama i kućama Egipćana.

Peta kazna bila je bolest krava i drugih domaćih životinja. Krave su prestale da daju mleko, a mnoge životinje su uginule.

Šesta kazna bili su bolni čirevi, koji su prekrili tela Egipćana.

Sedma kazna koja je zadesila Egipat bilo je strašno nevreme. Grmelo je i sevalo, a sa neba su padale ogromne ledene i užarene kugle na ljude, stoku i useve.

Osmi kazna bila je najezda skakavaca koji su proždimali Egipćanima zalihe hrane. Narod je gladovao.

Deveta kazna koju je Bog poslao bio je potpuni mrak. Nebo je bilo tamno. U egipatskim kućama nije se ništa videlo. Samo su jevrejski domovi ostali osvetljeni.

Posle svake kazne, Mojsije se ponovo obraćao faraonu sa molbom da oslobodi robove, ali je on to stalno odbijao. Zato je Bog sproveo desetu, najstrašniju kaznu, smrt prvorođenih u Egiptu, i ljudi i životinja. Pre izvršenja kazne, Jevrejima je naredio da svoje kuće poprskaju jagnjećom krvlju, kako bi se razlikovale od egipatskih. Tačno u ponoć smrt je zadesila sve prvorođene u Egiptu. Anđeo smrti zaobišao je samo jevrejske domove. Stradao je i faraonov sin. Skrhan bolom, faraon je najzad Jevrejima dao slobodu i dozvolio da odmah napuste njegovu zemlju. Jevreji su se brzo spakovali i krenuli. U žurbi, žene su pred put ispekle hleb od brašna i vode. Nisu imale vremena da čekaju da hleb naraste. Bio je ravan i hrskav. Nazvali su ga "maces".

Bog je održao obećanje dato Mojsiju da će pomoći Jevrejima da dođu do slobode. Danju se iznad duge kolone izbeglica kretao veliki oblak kao putokaz, a noću oblak se pretvarao u užareni stub i osvetljivao im put kroz pustinju.

Ubrzo pošto su Jevreji krenuli, faraon se predomislio. Želeo je da vrati robove. Poslao je za njima mnogobrojnu vojsku, koju je sam predvodio. Bežeći, Jevreji su stigli do Crvenog mora. Nisu imali kuda dalje. Pred njima je bila voda, a iza njih faraonovi naoružani vojnici. Ne znajući šta da radi, Mojsije se ponovo obratio Bogu, koji je opet učinio čudo. Mojsije je, držeći u jednoj ruci svoj pastirski štap, raširio ruke iznad glave. U tom trenu more se rastavilo na dva dela, a u sredini se stvorio suvi prolaz. Brzim koracima Jevreji su prošli kroz prolaz i stigli na drugu obalu. Posle toga voda se opet spojila. Većina egipatskih vojnika se podavila, a Jevreji su nastavili dugo putovanje kroz pustinju ka obećanoj zemlji Izrael. Posle četrdeset dana stigli su do divljine Sinajske gore i tamo se ulogorili.

OBIČAJI ZA PESAH

Pesah je porodični praznik, koji se slavi u prolećnom mesecu nisanu. Danima pre praznika cela kuća se detaljno čisti. Iz kuće se izbacuje hrana koju nije dozvoljeno jesti za vreme Pesaha. Takva hrana naziva se "hamec". U nju spada i hleb koji se mesi sa kvascem. Jede se samo beskvasni hleb maces. Cela porodica učestvuje u traženju i poslednje mrvice kvasnog hleba u kući. Taj običaj se na hebrejskom naziva "bedikat hamec" – traženje hameca.

Uoči prvog dana praznika održava se "seder-veče". "Seder" na hebrejskom znači red. Sederu prisustvuje cela porodica, od najmlađih do najstarijih i sve se odvija po utvrđenom redosledu. Obavezno se čita Hagada, priča o oslobođenju Jevreja iz egipatskog ropstva, i tako prenosi sa generacije na generaciju. Pije se vino, izgovaraju molitve, pevaju pesme i psalmi.

Pre glavnog jela služi se simbolična hrana koja se postavlja na poseban tanjir. Sastoji se od macesa, tvrdo kuvanog jajeta, pečene jagnjeće kolenice ili krila živine, korena rena, peršuna, gorkih trava i slatke smese koja se pravi od jabuka, oraha, meda i vina. Svaka od ovih namirnica podseća na teške godine ropstva u Egiptu.

Na kraju večere deca traže "afikoman". To je parče macesa koje se odlomi na početku večere, uvije u salvetu i sakrije. Na kraju večere deca ga traže po kući, a kada ga nađu dobijaju neku nagradu, obično sitne pare.

Jedna od najpopularnijih pesama kojom se seder-veče završava je "Had gadja" - "Jedno jare za dve pare".

Jedno jare, jedno jare
što mi ga kupi otac za dve pare
za dve pare

Jedno jare, jedno jare
i dođe jedna mačka i pojede jare
što ga kupi otac moj za dve pare
jedno jare, jedno jare

i dođe jedno kuče te ujede mače
što pojede jare što ga kupi otac moj za dve pare
jedno jare, jedno jare

i dođe jedan štap i prebi kuče što ujede mače, što pojede jare
što ga kupi otac moj za dve pare
jedno jare, jedno jare...

LAG BA'OMER

ל"ג בעומר

33

33

33

33

33

Lag Ba'Omer je manji jevrejski praznik. Odlazi se u prirodu i na izlete, pale se logorske vatre, pleše se, peva, igraju sportske igre, a posebno ratničke igre sa lukom i strelom.

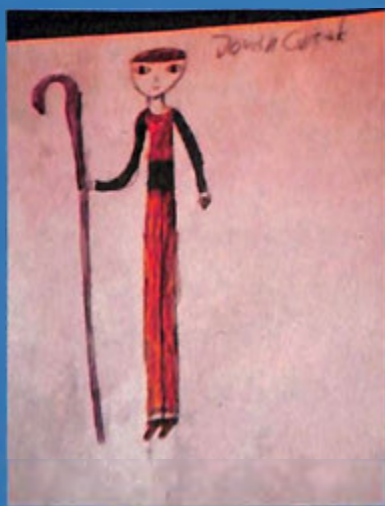
Lag Ba'Omer se proslavlja 18. dana jevrejskog meseca ijara. Toga dana u stara vremena ljudi su donosili u Jerusalimski hram prve požnjevene snopove ječma. Kada su Rimljani razorili Hram, narod je i dalje taj dan pamtio kao važan datum u svojoj istoriji.

Zašto 33?

Praznik Lag Ba'Omer, odnosno 18. ijar, pada 33. dana između druga dva jevrejska praznika, Pesaha i Šavuota.

Priča o nastanku praznika

Pre više od 2000 godina Rimljani su zavladaeli Izraelom. Jevrejski narod su primoravali da se odrekne svoje vere u jednog Boga i da se pokori njihovim mnogobrojnim božanstvima. Zabranili su mnoge običaje kojih su se Jevreji strogo pridržavali. Najstrašnija zabrana bila je zabrana proučavanja Tore – Božijih zapovesti.

Narod je počeo sve više da se buni protiv osvajača, a najhrabriji jevrejski veroučitelji – rabini, u tajnosti su okupljali učenike i zajedno učili Toru. Jedan od njih bio je rabi Akiva. On je u mladosti bio običan pastir. Tek u starijim godinama postao je jedan od najučenijih ljudi svoga vremena. Smislio je da časove drži u prirodi. Svojim učenicima je rekao da se obuku kao lovci, da sa sobom ponesu luk i strelu i zavežljaj sa hranom i tako prođu pored rimskih stražara. Obmanuti stražari su ih propuštali, ne sluteći prevaru, a oni su odlazili u pećine, duboko u šumama, gde ih je čekao rabi Akiva. Odložili bi oružje i počinjali sa učenjem.

U to vreme Jevreji su stalno proganjani i kažnjavani, čak i smrtnim kaznama. Kada više nije mogao da trpi teror, narod je digao ustanak, borio se hrabro, ali su Rimljani ipak bili jači i ugušili ustanak. Mnoga sela su razorena, ljudi porobljeni i ubijani. U jevrejskoj prestonici Jerusalimu Rimljani su postavili i slavili svoja božanstva. Čak su i ime grada promenili u latinsko ime "Elija Kapitolina".

Dani između Pesaha i Šavuota smatraju se danima žalosti. U tom periodu desilo se više tragičnih događaja za Jevreje. Rimljani su mučki ubili deset najuglednijih duhovnih vođa jevrejskog naroda, među njima i rabi Akivu. Zavladała je kuga od koje je do Lag Ba'omera umrlo 24000 Akivinih učenika, ali na Šavuot umiranje je iznenada prestalo. Umro je rabi Šimon bar Johaj, najistaknutiji učenik rabi Akive, koji se iz sve snage borio da

se očuva jevrejska vera i duh. Pošto su ga rimski vojnici proganjali, sa sinom se krio u pećini, bez hrane, vode i odeće. Prema legendi, on i sin su preživeli zahvaljujući čudu. U pećini je niklo drvo rogača kojim su se hranili i potekao bistri potok vode kojom su utoljavali žeđ. Da bi sačuvali jedinu odeću koju su imali, preko dana su se goli ukopavali do guše u pesak i proučavali Božije zakone. Odeću su oblačili samo u vreme molitve. U pećini su proveli dvanaest godina. Izašli su tek kada je rimski car Hadrijan umro i nasledio ga novi vladar, koji je postepeno davao sve više prava porobljenom jevrejskom narodu. Na dan smrti rabi Šimon bar Johaj okupio je sve svoje učenike i odavao im poslednje tajne jevrejske vere. Kada je izdahnuo, vatra koja je gorela celog dana, sama se ugasila.

Kako se proslavlja praznik?

Lag Baomer je veseo praznik. Jevreji celog sveta odlaze u prirodu i pale logorske vatre, oko kojih se igra i peva. U Izraelu ljudi posećuju grob rabi Šimona. Uz pesmu i ples veliča se njegov rad na očuvanju jevrejske vere.

Deci su posebno zanimljive ratničke gre sa lukom i strelom, koje podsećaju na rabi Aktivine učenike maskirane u lovce.

ŠAVUOT

שבועות

Šavuot se još naziva Praznik sedmica. Slavi se šestog dana jevrejskog meseca sivana (maj-juni), jer je tog dana na brdu Sinaj Bog dao jevrejskom narodu Toru, odnosno deset Božijih zapovesti.

U biblijsko vreme Šavuot se slavio kao ratarski praznik. Seljaci su proslavljali prikupljanje prvih prinosa žitarica na poljima. Praznik ima više imena. Jedno od njih je i "Praznik prvog voća". Tog dana su dolazili ljudi sa svih strana i donosili prve plodove voća u veliki Jerusalimski hram. Kada su ga Rimljani porušili, praznik je dobio današnji značaj podsećanja na Božije zapovesti. Religiozni ljudi provode celu noć čitajući Bibliju i druge svete spise.

Na Šavuot je zabranjen rad. Kuće i sinagoge se ukrašavaju zelenilom i cvećem, kao što je Sinajska Gora bila puna zelenila u vreme dobijanja Tore.

Veoma davno se ustalio običaj da se jedu jela sa mlekom ili sirom, zato što se u biblijskoj "Pesmi nad pesmama" Tora upoređuje sa "medom i mlekom".

Prvog dana praznika čita se Knjiga o Rut ("Megilat Rut"). To je topla, ljudska priča o dve žene - Jevrejki Naomi i njenoj snahi Rut, koja nije bila Jevrejka. One su bile jako bliske i vezane jedna za drugu. Kada je Rut izgubila muža, ona je prešla u jevrejsku veru i postala deo jevrejskog naroda.

